

پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی
سال پنجم، شماره پیاپی ۱۲، شماره اول، بهار ۱۳۹۵
تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۱۱/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۴/۲۹
صص ۱-۱۴

رابطه سرمایه اجتماعی و جرم جوانان مورد مطالعه: جوانان شهر یزد

بیژن خواجه نوری، دانشیار، بخش جامعه‌شناسی دانشگاه شیراز، ایران*
علیرضا زارعی محمودآبادی، دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه شیراز، ایران

چکیده

جرایم و رفتارهای مجرمانه یکی از مسائل مهم جامعه ایران محسوب می‌شود. سرمایه اجتماعی به عنوان یک عامل بسیار مهم در بروز و جلوگیری از جرم و رفتارهای مجرمانه، می‌تواند در تبیین جرم و رفتارهای مجرمانه به ما کمک شایانی کند. با استفاده از چارچوب نظری مبتنی بر نظریه‌های بوردیو و پاتنام و تحقیقات پیشین تعداد ۷ فرضیه طراحی شد. برای آزمون فرضیات، یک نمونه ۳۸۰ نفری از جوانان ۱۸-۲۹ سال یزدی با روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای سهمیه‌ای از تمامی مناطق شهر یزد انتخاب گردیده‌اند. حجم نمونه‌گیری بر مبنای جدول مورگان است. نتایج حاصل از تحلیل‌های تکنیک‌های دو متغیره نشان داده است که در رابطه با بروز رفتارهای مجرمانه تفاوت معناداری بین دو جنس وجود دارد. همچنین بین طبقات شغلی والدین به لحاظ بروز رفتار مجرمانه جوانان رابطه معناداری وجود دارد. نتایج حاصل از تکنیک رگرسیون چند متغیره نشان داد که ۵ متغیر رضایت و صمیمیت در محله، مشارکت در جلوگیری از وقوع جرم در محله، شبکه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، تحصیلات پدر و تحصیلات مادر در مجموع توانسته‌اند ۳۲ درصد تغییرات رفتار مجرمانه جوانان را تبیین کنند.

کلیدواژه‌ها: سرمایه اجتماعی، نظریه انتخاب عقلانی، نظریه فشار، جوانان، جرم، یزد

مقدمه و بیان مسأله

یکی از ویژگی‌های قرن بیستم، افزایش جمعیت شهرها، تمرکز منابع، سرمایه، امکانات و خدمات شهری در شهرهای بزرگ است (Asayesh, 2001:94). با گسترش فیزیکی و اجتماعی شهرها و تبدیل شدن آن‌ها به مراکز ناهمگن جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی، افزایش میزان ناهنجاری‌های شهری به ویژه در نواحی مرکزی، همچنین افزایش ناهمگنی جمعیتی و اجتماعی و فقر اقتصادی، زمینه بروز آسیب‌های شهری و رشد بی‌رویه و لجام گسیخته ناهنجاری‌ها را در شهر فراهم آورده است (Nassiri, 2003:91). ناهنجاری‌ها و آسیب‌های شهری زمینه‌ساز بروز پدیده جرم می‌شوند. در واقع جرم پدیده‌ای است ضد اجتماعی که موجب اختلال در نظم و امنیت جامعه گردیده و یکی از بزرگ‌ترین مشکلات اجتماعی محسوب می‌شود (نصیری، ۱۳۸۹).

امروزه امنیت از شاخصه‌های کیفی زندگی در شهرهاست. امنیت، احساس آرامش و اطمینان از عدم تعرض به جان، مال و سایر حقوق انسان است. این ارزش انحصاری، یکی از ضرورت‌های زندگی فردی و اجتماعی است (کامیار، ۱۳۸۴). محیط شهری و مشکلات مربوط به آن در میزان ارتکاب جرایم و به تبع آن کاهش میزان امنیت اجتماعی شهروندان تأثیر دارد (بوزان، ۱۳۷۸:۵۳). در واقع افزایش جرم موجب کاهش امنیت می‌شود که نارضایتی عمومی را به دنبال خواهد داشت.

تحقیقات گسترده‌ای در زمینه عوامل مؤثر بر میزان جرم و رفتارهای مجرمانه در سال‌های اخیر صورت گرفته است. رابطه بین متغیرهایی همچون وضعیت اجتماعی - اقتصادی والدین (علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۸۷؛ قریشی‌زاده و حسینی، ۱۳۷۹)، پیوندهای اجتماعی (جلایی‌پور و حسینی‌نثار، ۱۳۸۷)، پیشرفت تحصیلی (احمدی و همکاران، ۱۳۸۰) و درنهایت طبقه اجتماعی (Backer & Mehlkop, 2006; Basilevsky, 1975; Wax, 1972) با جرم مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. همچنین تحقیقات دیگر رابطه بین عواملی همچون میزان تحصیلات (مظلومان، ۱۳۵۰؛ کاجی، ۱۳۷۵؛

شعاع کاظمی، ۱۳۸۵)، محیط اجتماعی (صالحی و پورمحمی آبادی، ۱۳۸۶؛ عسگری تفرشی و همکاران، ۱۳۸۹)، فضای شهری (صالحی، ۱۳۸۶؛ جانکی و قورچی بیگی، ۱۳۸۷)، روابط خانوادگی (مهدوی و صدفی، ۱۳۷۴؛ رستمی، ۱۳۷۵؛ یامین‌پور، ۱۳۸۹) بر میزان جرم و رفتارهای مجرمانه اشاره داشته‌اند. اما متأسفانه در سال‌های اخیر تحقیقات بسیار کمتری به موضوعات جدیدتری مانند سرمایه اجتماعی و ابعاد آن یعنی اعتماد اجتماعی و شبکه اجتماعی پرداخته‌اند. همچنین تعداد زیادی از این تحقیقات به مسأله بزهکاری و افراد زیر ۱۸ سال پرداخته و تعداد بسیار کمی از آن‌ها به رفتارهای مجرمانه افراد بالای ۱۸ سال و مباحث مربوط به جرم و رفتارهای مجرمانه پرداخته‌اند. به طور کلی سرمایه اجتماعی اشاره به مشخصات اجتماعی تشکیلات مانند: اعتماد، معیارها و شبکه‌ها دارد که با تسهیل کردن عملیات هماهنگ شده، می‌تواند کارآیی جامعه را بهبود ببخشند (Putnam, 1993:169). مطالعات پاتنام (2000)، روزن فیلد^۱ و همکاران (2001)، رایت^۲ و همکارانش (2001)، سلمی و کیویوری^۳ (2006)، پارسل^۴ و همکارانش (1993) حاکی از رابطه منفی بین سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن با جرم بوده است.

امروزه تحولات اجتماعی جوامع را به این نتیجه رسانده است که بدون جلب مشارکت گسترده و اعتماد مردمی و همچنین بدون جلب مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها و مسائل اجتماعی، جوامع هزینه‌های سنگین و جبران ناپذیری را متحمل خواهند شد. در واقع سطوح مشارکت مردمی، اعتماد، احساس ایمنی و شبکه‌ها را می‌توان به عنوان مؤلفه‌هایی در نظر گرفت که می‌توانند سرمایه اجتماعی را تشکیل دهند (صنعت‌خواه و شیری امین‌لو، ۱۳۹۱).

در صورت وجود فضای اعتماد دو جانبه و عقلانی است که می‌توان محیطی کنش‌مند و تعاملی را متصور شد. راهبرد اعتماد شامل: اعتماد داشتن، پذیرش اعتماد و اثرات بازگشتی

¹ Rosenfeild

² Wright

³ Salmi & kioyori

⁴ Parcel et al.

پیشینه تحقیق

طالب‌زاده و همکاران (۱۳۹۲)، به بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی با میزان جرم پرداخته‌اند. این پژوهش که در بین ۱۵۰ نفر از زندانی‌های بالای ۱۸ سال شهرکرد صورت گرفته است؛ نشان می‌دهد که با افزایش سرمایه اجتماعی، از میزان جرم کاسته می‌شود. یافته‌های پژوهش رازقی و رضوانی (۱۳۹۲) حاکی از آن است که بین سرمایه اجتماعی و جرم رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد و رابطه سرمایه اجتماعی و جرم یک رابطه پیچیده و چند ساحتی است به گونه‌ای که افزایش سرمایه اجتماعی منفی درون گروهی، باعث افزایش جرم می‌شود اما افزایش سرمایه اجتماعی برون گروهی و درون گروهی باعث کاهش جرم می‌شود. چلبی و مبارکی (۱۳۸۴)، به بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و جرم پرداخته‌اند. این پژوهش که در بین ۳۲۰ نفر از شهروندان بالای ۱۸ سال شهر تهران صورت گرفته است؛ نشان می‌دهد که بین سرمایه اجتماعی و جرم رابطه معنادار و منفی وجود دارد. یافته‌های اسکندری (۱۳۸۳) نشان می‌دهد که بین انسجام اجتماعی و ارتکاب به جرم ارتباط وجود دارد. همچنین از دیگر یافته‌های تحقیق وی وجود رابطه بین تحصیلات، جنسیت، درآمد، وضعیت شغلی و ... بوده است.

مور و ریکر^۱ (۲۰۱۳)، به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و تأثیر آن میزان و نوع جرم پرداخته‌اند. این پژوهش که در بین ایالت‌های مختلف آمریکا صورت گرفته است؛ نشان می‌دهد که با افزایش سرمایه اجتماعی بر میزان جرایم کاسته می‌شود و همچنین افزایش سرمایه اجتماعی بر نوع جرایم نیز تأثیرگذار است. دیلر و دیلر^۲ (۲۰۱۰)، به بررسی رابطه جرایم شهری و سرمایه اجتماعی پرداخته‌اند. در این پژوهش از اطلاعات ثبت شده هر استان برای بررسی رابطه میان جرایم شهری و سرمایه اجتماعی شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که با افزایش سرمایه اجتماعی، جرایم شهری کاسته

اعتماد سبب تقلیل اضطراب و افزایش امنیت در محیط‌های اجتماعی می‌شود (عباس‌زاده و کرمی، ۱۳۹۰). از آن‌جا که اعتماد اجتماعی و مؤلفه‌های دیگری مانند شبکه‌ها و هنجارها از مؤلفه‌های اصلی سرمایه اجتماعی محسوب می‌شوند، می‌توان به اهمیت سرمایه اجتماعی پی برد (Hawdon & Ryan, 2009:526).

با بررسی‌های صورت گرفته مشخص می‌شود که مطالعات چندانی بر روی رابطه بین سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن با جرم جوانان در ایران انجام نشده است و هیچ مطالعه‌ای نیز بر روی رابطه بین این مفاهیم در شهر یزد صورت نگرفته است. هرچند بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر روی مسائل اجتماعی موضوع تازه‌ای نیست، اما آزمون واقعی مفهوم سرمایه اجتماعی، به شکل‌گیری بینش‌های تازه‌ای در روابط اجتماعی و تأثیر این بینش‌ها بر زندگی افراد منجر می‌شود. توسعه نظری این مفهوم ما را به سوی دانشی فراتر از دانش قبلی نسبت به روابط اجتماعی سوق می‌دهد (Sanderfur & et al., 1999).

در این میان، شهر یزد به علت دارا بودن جاذبه‌های شغلی، رفاهی، تمرکز اداری و نظایر این‌ها، پرجمعیت‌ترین شهر این استان محسوب می‌شود و به نظر می‌رسد شکل‌گیری آسیب‌های اجتماعی در شهر یزد و به خصوص در بین جوانان این شهر، متناسب با معیارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ساکنان محله‌های مختلف این شهر بوده است. برای مثال در آذرماه ۱۳۹۲ سید علی اصغر رفاهی معاون اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری کل استان یزد، ایراد ضرب و جرح عمدی را چهارمین جرم ارتكابی از سوی مجرمان عنوان کرد و افزود: متأسفانه در سال گذشته ۵ هزار و ۸۴۶ پرونده و در ۶ ماهه نخست سال جاری ۳ هزار و ۷۸ پرونده در زمینه ایراد ضرب و جرح عمدی در مراجع قضایی تشکیل شده که به برخی رسیدگی شده و مابقی در حال رسیدگی است (خبرگزاری ایسنا، ۱۳۹۲).

¹ Moore & Recker

² Deller & Deller

می‌شود.

مطالعه بونانو^۱ و همکاران (2009) در ایتالیا نیز نشان داد که بین شبکه‌های پیوسته^۲ و ارزش‌های مدنی^۳ به عنوان برخی از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و جرم رابطه منفی وجود دارد. نتایج مطالعه سالمی و کیوی وری^۴ (2006) بر روی ۵۱۴۲ نوجوان فنلاندی بیانگر آن است که حمایت پایین والدینی، کنترل کم معلمان و پایین بودن اعتماد بین شخصی به عنوان شاخص‌های سرمایه اجتماعی با رفتار بزهکارانه رابطه دارند. البته در این تحقیق متغیرهای سطوح فردی که شامل کنترل شخصی است، کنترل گردیده‌اند. مطالعه مسنر^۵ و همکارانش (2004) بر روی رابطه ابعاد سرمایه اجتماعی و نرخ‌های قتل‌های جنایی بسیاری از اشکال سرمایه اجتماعی با قتل رابطه ندارند اما فعال‌گرایی اجتماعی و اعتماد اجتماعی مرتبط با قتل رابطه دارند. مطالعه رایت و همکارانش (2001) در رابطه با سرمایه اجتماعی خانواده و بزهکاری نوجوان بر مبنای نظریه کلمن نشان داده است که در طول زمان بزهکاری را کاهش داده و تأثیرات بدرفتاری را تعدیل نموده و همچنین با تأثیرات کلی مثبت در جریان زندگی مرتبط بوده است.

چارچوب نظری

جرم پدیده‌ای است ضد اجتماعی که موجب اختلال در نظم و امنیت جامعه و کشور می‌شود (نصیری، ۱۳۸۹). در واقع جرم آن دسته از رفتارها و کنش‌هایی است که از حد تحمل یک گروه اجتماعی ویژه فراتر می‌رود. در حقیقت جرم به منافع جامعه لطمه وارد می‌کند. عوامل متعددی در ایجاد جرم مؤثر هستند. مانند عوامل محیطی (اوضاع جغرافیایی، ارتفاع و...)، عوامل اجتماعی (فقر، فرهنگ، وسایل ارتباط جمعی و...) (کلدی، ۱۳۸۱).

نظریه‌های انتخاب عقلانی و کنترل اجتماعی تصمیمات

فردی مشارکت در جرم را به عنوان انتخاب‌های عقلانی در نظر می‌گیرند که بواسطه مقایسه هزینه و سود در عمل مجرمانه انجام می‌شود. در کانون چندین مدل نظری این ایده نهفته است که عواید مجرم شدن با افزایش تعداد افرادی که رفتار مجرمانه را انتخاب می‌کنند، بیشتر می‌شود. این مکانیزم در چندین پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. به ویژه در برخی از مطالعات نشان داده شده است که هر چه شبکه‌های اجتماعی متراکم‌تر شوند، ممکن است که سطوح جرم متراکم جرم بواسطه تسهیل اطلاعات مشترک میان مجرمان افزایش می‌یابد (Buonanno & et al., 2009). نظریه فشار^۶ نیز با توجه شبکه‌های اجتماعی همچون خانواده و همسایگی معتقد است که رخدادهای منفی در این شبکه‌ها به عواطف منفی سوق می‌دهد و متعاقب آن رفتار بزهکارانه خواهد به خصوص زمانی که استراتژی‌های مقابله‌ای هنجارمند مانند حمایت خانوادگی و یا دوستان در دسترس فرد نیستند (Katz, 2002).

شبکه‌های اجتماعی یکی از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی فردی و اجتماعی محسوب می‌شوند. بنابراین ملاحظه می‌شود که در نظریه‌های جرم و انحرافات مؤلفه‌هایی از سازه سرمایه اجتماعی پیش از این مورد توجه قرار گرفته است. از منظر بوردیو^۷ سرمایه اجتماعی منبعی است که از شبکه پایدار ارتباط و شناخت متقابل حاصل می‌شود. دیدگاه وی به سرمایه اجتماعی دیدگاهی ابزاری است (Bourdieu, 1985:248-249). وی بر این باور است که شبکه اجتماعی منابع فردی است که دستیابی به هدف‌ها را تسهیل می‌کند، خواه این هدف‌ها شخصی و یا اجتماعی است (Wollebaek & Sell, 2002). سرمایه اجتماعی، امکان دسترسی به فرصت‌ها، اطلاعات، منابع مادی و موقعیت اجتماعی را برای افراد افزایش می‌دهد (خزاعی و برغمندی، ۱۳۸۵). کلمن^۸ از منظری کارکردی، معتقد است که اجتماعی یک هستی واحد نیست بلکه گوناگونی‌ای از هستی‌های متفاوت است که دارای

⁶ Strain Theory.

⁷ Burdiue

⁸ Coleman

¹ Buonanno.

² Associational networks.

³ Civic norms.

⁴ Salmi & Kivivuori

⁵ Messner & et al.

ویژگی مشترک هستند: همه آنها شامل برخی جنبه‌های ساختار اجتماعی هستند و دیگر این‌که آنها برخی از کنش‌های افرادی را که درون ساختار هستند، تسهیل می‌کنند. جنبه‌های گوناگون شبکه‌ها و احساسات اعتماد که به اجتماع محلی حسی از اجتماع محلی بودن می‌دهد و بنابراین اعضای را قادر می‌سازد تا به منابع اجتماع محلی متکی بوده و از آن بهره‌برداری کنند، توسط کلمن به عنوان نمونه‌ها ارائه شده است (کلمن، ۱۳۷۷: ۴۶۲-۴۶۵). به نظر وی سرمایه‌های اجتماعی دو ویژگی مشترک دارند: اول این‌که همه آنها جنبه‌ای از یک ساختار اجتماعی را شامل می‌شوند و دوم این‌که کنش‌های معین افرادی را که در درون ساختارند تسهیل می‌کنند (ماجدی و لهسای‌زاده، ۱۳۸۹). فوکویاما^۱ سرمایه اجتماعی را شکل و نمونه‌ای از یک هنجار غیر رسمی است که باعث ترویج همکاری بین دو یا چند فرد می‌شود (فوکویاما، ۱۳۷۹: ۲۲).

در مقیاس محله‌ای، سرمایه اجتماعی شامل منابعی در اجتماعات محله‌ای است که از طریق میزان بالایی از اعتماد، عمل و کنش متقابل، هنجارهای مشترک، تعهدات و التزامات و تعلقات مشترک، شبکه‌های رسمی و غیررسمی و کانال‌های مؤثر اطلاعاتی پدید می‌آید. از این سرمایه ممکن است افراد و گروه‌ها، برای آسان نمودن فعالیت‌ها به منظور منفعت رساندن به افراد و گروه‌ها و اجتماع استفاده کنند (Key, 2005:62). پاتنام نیز با تعریفی کارکردی همانند بوردیو و کلمن بر این باور است که هسته اصلی سرمایه اجتماعی شبکه‌های اجتماعی با ارزش هستند (Kadushin, 2004). ارتباطات اجتماعی بر میزان فعالیت افراد و گروه‌ها اثر می‌گذارد. از نظر پاتنام ارتباطات اجتماعی شامل ارتباطات بین افراد، شبکه‌های اجتماعی و معیارهای تعامل و اعتماد است (Putnam, 2000). برای وی در شبکه اجتماعی این مسأله مهم است که چگونه شبکه اجتماعی انواع دیگر سرمایه اجتماعی را که شامل اعتماد و تعهد مدنی می‌شوند، از راه بر هم‌کنشی بین مشارکت‌کنندگان فردی، ایجاد می‌کند (Wollebaek & Sell, 2002). به نظر وی، سرمایه اجتماعی، مشخصات زندگی اجتماعی است «شبکه‌ها، معیارها و اعتماد» که سبب می‌شود تا شرکت‌کنندگان، در فعالیت مشترک کاراتری برای تعقیب اهداف مشترک خود وارد شوند (Putnam, 1996). اعتماد عنصر ضروری معیارها است. اعتماد از شبکه‌های اجتماعی حاصل می‌شود در واقع اعتماد به همراه هنجارها و شبکه‌ها در همه تعاریف سرمایه اجتماعی حضور دارند (Putnam, 1995; Fukuyama, 1995). هر دو کلمن و پاتنام، به اعتماد و هنجارهای مدنی به عنوان تجلیات سرمایه اجتماعی اشاره می‌کنند (Knack & Keefer, 1997).

جرم و ترس ناشی از آن یکی از مهم‌ترین تعیین‌کننده‌های رفاه فردی است. در ادبیات نظری متاخر این نکته مورد تأیید قرار گرفته که انتخاب‌های فردی برای مشارکت در جرم به طور برجسته‌ای تحت تأثیر هنجارهای مدنی و شبکه‌های ارتباطی است. هنجارهای مدنی ممکن است که گناه و خجالت را به رفتار مجرمانه الصاق کند و بنابراین هزینه فرصت جرم را افزایش دهد (Buonanno & et al., 2009). همچنین این امکان وجود دارد که شبکه‌های اجتماعی فعالیت‌های غیر مجرمانه را افزایش دهد و احتمالات کشف رفتار مجرمانه را بالا ببرد و این احتمال نیز هست که این همین شبکه‌ها به عنوان کانال‌های ارتباطی برای مجرمان نقش آفرینی کنند و برای فعالیت مجرمانه پوشش رسمی ارائه نمایند (Buonanno & et al., 2009). بنابراین از پیش مشخص نیست که همبستگی بین شبکه‌های اجتماعی و هنجارهای مدنی با رفتار مجرمانه مثبت یا منفی است. تحقیقات نیز نشان می‌دهد هرکجا که اعتماد کاهش پیدا کند، موجب می‌شود تا افراد احساس ناامنی کنند و برای حفظ خود از هر وسیله‌ای برای رسیدن به منافع شخصی یا گروهی خودشان استفاده کنند، حتی اگر برخلاف هنجارهای اجتماعی موجود هستند (ناطق‌پور و فیروزآبادی، ۱۳۸۴؛ ردادی، ۱۳۸۷؛ تقی‌لو، ۱۳۸۴). همچنین افرادی که در شبکه‌های اجتماعی قرار دارند و شبکه‌های اجتماعی قوی دارند، هم می‌توانند از راه‌های مثبت

در مقیاس محله‌ای، سرمایه اجتماعی شامل منابعی در اجتماعات محله‌ای است که از طریق میزان بالایی از اعتماد، عمل و کنش متقابل، هنجارهای مشترک، تعهدات و التزامات و تعلقات مشترک، شبکه‌های رسمی و غیررسمی و کانال‌های مؤثر اطلاعاتی پدید می‌آید. از این سرمایه ممکن است افراد و گروه‌ها، برای آسان نمودن فعالیت‌ها به منظور منفعت رساندن به افراد و گروه‌ها و اجتماع استفاده کنند (Key, 2005:62). پاتنام نیز با تعریفی کارکردی همانند بوردیو و کلمن بر این باور است که هسته اصلی سرمایه اجتماعی شبکه‌های اجتماعی با ارزش هستند (Kadushin, 2004). ارتباطات اجتماعی بر میزان فعالیت افراد و گروه‌ها اثر می‌گذارد. از نظر پاتنام ارتباطات اجتماعی شامل ارتباطات بین افراد، شبکه‌های اجتماعی و معیارهای تعامل و اعتماد است (Putnam, 2000). برای وی در شبکه اجتماعی این مسأله مهم است که چگونه شبکه اجتماعی انواع دیگر سرمایه اجتماعی را که شامل اعتماد و تعهد مدنی می‌شوند، از راه بر هم‌کنشی بین مشارکت‌کنندگان فردی، ایجاد می‌کند (Wollebaek & Sell, 2002). به نظر وی، سرمایه اجتماعی، مشخصات زندگی اجتماعی است «شبکه‌ها، معیارها و اعتماد» که سبب می‌شود تا شرکت‌کنندگان، در فعالیت مشترک کاراتری برای تعقیب اهداف مشترک خود وارد شوند (Putnam, 1996). اعتماد عنصر ضروری معیارها است. اعتماد از شبکه‌های اجتماعی حاصل می‌شود در واقع اعتماد به همراه هنجارها و شبکه‌ها در همه تعاریف سرمایه اجتماعی حضور دارند (Putnam, 1995; Fukuyama, 1995). هر دو کلمن و پاتنام، به اعتماد و هنجارهای مدنی به عنوان تجلیات سرمایه اجتماعی اشاره می‌کنند (Knack & Keefer, 1997).

جرم و ترس ناشی از آن یکی از مهم‌ترین تعیین‌کننده‌های رفاه فردی است. در ادبیات نظری متاخر این نکته مورد تأیید قرار گرفته که انتخاب‌های فردی برای مشارکت در جرم به طور برجسته‌ای تحت تأثیر هنجارهای مدنی و شبکه‌های ارتباطی است. هنجارهای مدنی ممکن است که گناه و خجالت را به رفتار مجرمانه الصاق کند و بنابراین هزینه فرصت جرم را افزایش دهد (Buonanno & et al., 2009). همچنین این امکان وجود دارد که شبکه‌های اجتماعی فعالیت‌های غیر مجرمانه را افزایش دهد و احتمالات کشف رفتار مجرمانه را بالا ببرد و این احتمال نیز هست که این همین شبکه‌ها به عنوان کانال‌های ارتباطی برای مجرمان نقش آفرینی کنند و برای فعالیت مجرمانه پوشش رسمی ارائه نمایند (Buonanno & et al., 2009). بنابراین از پیش مشخص نیست که همبستگی بین شبکه‌های اجتماعی و هنجارهای مدنی با رفتار مجرمانه مثبت یا منفی است. تحقیقات نیز نشان می‌دهد هرکجا که اعتماد کاهش پیدا کند، موجب می‌شود تا افراد احساس ناامنی کنند و برای حفظ خود از هر وسیله‌ای برای رسیدن به منافع شخصی یا گروهی خودشان استفاده کنند، حتی اگر برخلاف هنجارهای اجتماعی موجود هستند (ناطق‌پور و فیروزآبادی، ۱۳۸۴؛ ردادی، ۱۳۸۷؛ تقی‌لو، ۱۳۸۴). همچنین افرادی که در شبکه‌های اجتماعی قرار دارند و شبکه‌های اجتماعی قوی دارند، هم می‌توانند از راه‌های مثبت

¹ Fukuyama

(نادری و سیف نراقی، ۱۳۹۰) صورت گرفته است. نمونه‌گزینشی این تحقیق ۳۸۰ نفر بوده است که برای دسترسی به این مقدار پرسشنامه‌های شهر یزد به ۴۰۰ پرسشنامه رسانده شدند.

تعریف مفاهیم

جرم: از نگاه جامعه‌شناختی، جرم به هر نوع شیوه رفتاری اطلاق می‌شود که قانون را نقض می‌کند. در مطالعه حاضر از پاسخگویان خواسته شد تا تجربه خود را در مورد متغیرهای زیر در یک سال گذشته بیان کنند و با علامت‌گذاری بین ۰-۵ (از هرگز تا خیلی زیاد)، میزان انجام این اعمال را در یک سال گذشته بیان کنند. متغیرهایی که در این مرحله مورد سؤال قرار گرفتند عبارتند از: برداشتن وسایل دیگران، صدمه به اموال عمومی یا دیگران (علی‌وردی‌نیا، ۱۳۸۷). استفاده از مواد نشاط‌آور یا روان‌گردان، کتک کاری با دیگران و... مزاحمت برای جنس مخالف در خیابان، تهدید کردن دیگران به فاش کردن مسائل خصوصی‌شان. با استفاده از تکنیک آماری تحلیل عاملی شاخص‌های جرم مورد آزمون قرار گرفتند. با استفاده از بهترین شاخص‌ها، در این تحقیق متغیر جرم به دست آمد. میانگین این متغیر برابر با ۲۵/۴۲ و انحراف معیار آن ۱۵/۵۸ است.

سرمایه اجتماعی: که برای رشد نوجوانان و جوانان مهم است، منحصراً در محدوده خانه جای ندارد، بلکه می‌توان آن را در بیرون از خانواده و در جامعه که در برگیرنده روابط اجتماعی پدر و مادرها و در بستگی که به وسیله این ساختار روابط به نمایش در می‌آیند و در ارتباطات پدران و مادران با نهادها یافت (تاجبخش، ۱۳۸۵:۷۸). به عبارت دیگر این بعد از سرمایه اجتماعی به روابط عینی و پیوندهای خارج از خانه افراد در درون اجتماع کلی‌تر اشاره دارد که منابعی را جهت کمک به اعضای خانواده ایجاد می‌کند. بعد دیگر سرمایه اجتماعی یعنی اعتماد اجتماعی، تجلیات انتزاعی‌تر سرمایه اجتماعی است یعنی آن چیزی که افراد فکر یا احساس می‌کنند (De Silva, 2005:29). در این تحقیق علاوه بر ابعاد

و هم از راه‌های منفی به اهداف خود دست پیدا کنند (ترقی و رستمی، ۱۳۸۸؛ سیاهپوش، ۱۳۸۷؛ نادمی، ۱۳۸۶؛ ذاکری هامانه و همکاران، ۱۳۹۱). بر اساس چارچوب نظری فوق و مطالعات پیشین فرضیات زیر مطرح می‌شود:

فرضیات تحقیق

- تفاوت معنی‌داری بین جنس (زن و مرد) پاسخگویان و میزان ارتکاب جرم وجود دارد.
- رابطه معنی‌داری بین مقوله‌های شغلی والدین و میزان جرم پاسخگویان وجود دارد.
- بین میزان تحصیلات والدین و میزان جرم جوانان رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- بین رضایت و صمیمیت در محله و میزان جرم پاسخگویان رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- بین اعتماد اجتماعی پاسخگویان و میزان جرم رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- بین مشارکت پاسخگویان در جلوگیری از وقوع جرم در محله و میزان جرم آن‌ها رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- بین شبکه اجتماعی پاسخگویان و میزان جرم رابطه معنی‌داری وجود دارد.

روش تحقیق

این تحقیق با روش کمی به شیوه پیمایشی انجام شده که شیوه مناسبی برای تحقیقاتی از این دست محسوب می‌شود، زیرا جامعه آماری و حجم نمونه مورد بررسی گسترده بوده است. جامعه آماری تحقیق جوانان ۲۹-۱۸ سال شهر یزد بوده‌اند. شیوه نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای سهمیه‌ای بوده است و بر اساس جمعیت هر محله و ناحیه سهمی از نمونه به نواحی اختصاص یافت. در هر ناحیه نسبت به تعداد هر دو جنس، سهمی به هریک از دو جنس اختصاص یافت. پرسشنامه‌ها توسط پرسشگران بین جوانان هر محله توزیع و جمع‌آوری گردید. نمونه‌گیری با استفاده از جدول مورگان

مذکور صمیمیت، مشارکت اجتماعی، شبکه اجتماعی نیز به عنوان سایر ابعاد سرمایه اجتماعی در نظر گرفته شدند.

در مطالعه حاضر از پاسخگویان خواسته شد تا میزان اعتماد خود را به موارد زیر از ۵- ۱ (خیلی کم - خیلی زیاد) اعلام کنند. این موارد شامل: اعتماد به شورای شهر، شهرداری، اهالی محله، هم‌شهری‌ها، نیروی انتظامی، نمایندگان شهر در مجلس، کسبه محل، سازمان‌های دولتی، بانک‌ها، هم‌وطنان، خانواده و دوستان بود. میانگین این متغیر برابر با ۳۶ و انحراف

معیار آن ۷/۴۱ است.

یافته‌های تحقیق

با توجه به یافته‌های جدول ۱، تفاوت معنی‌داری بین زنان و مردان در ارتباط با جرم وجود دارد. میانگین رفتار مجرمانه در زنان نسبت به مردان کمتر است. میانگین رفتار مجرمانه در زنان ۲۰/۴ و در مردان ۳۰/۷ است.

جدول ۱- آزمون تفاوت میانگین جرم بر اساس جنس و نوع مسکن

Sig	T	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	
۰/۰۰۰	-۶/۷۶۷	۷۱/۱۵	۳۰/۶۶	۱۸۶	مرد
		۷۳/۱۳	۲۰/۴۰	۱۹۴	زن
۰/۲۲۴	۱/۲۱۷	۱۶/۱۱	۲۶/۷۳	۱۳۵	آپارتمان
		۱۵/۲۷	۲۴/۷۰	۲۴۵	حیاط‌دار

بالاتری نسبت به افراد طبقات متوسط و پایین دارند، تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین برای کسانی که مادرشان منزلت شغلی متوسط و بالا دارند تفاوت معنی‌داری وجود ندارد اما بین افرادی که مادرشان منزلت شغلی پایین دارند با کسانی که مادرشان منزلت شغلی متوسط و بالا دارند، تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

در ابتدا آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه بین منزلت شغلی والدین و رفتار مجرمانه جوانان گرفته شد. پس از تأیید آزمون F در سطح حداقل ۹۵ درصد اطمینان، به گرفتن آزمون شفه مبادرت گردید.

با توجه به جدول ۲ و ۳، نتایج نشان می‌دهند که: در ارتباط با منزلت شغلی پدر بین طبقات متوسط و پایین تفاوتی وجود ندارد، اما در ارتباط با افرادی که پدرشان منزلت شغلی

جدول ۲- آزمون تحلیل واریانس میزان جرم بر اساس شغل پدر و شغل مادر

Sig	F	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	طبقات منزلتی مشاغل
		۱۶/۳۸	۳۲	۸۴	بالا
۰/۰۰۰	۱۲/۶۵۳	۱۴/۷۵	۲۵	۱۲۰	متوسط
		۱۴/۷۵	۲۲	۱۷۶	پایین
		۱۷/۸۳	۳۸/۰۴	۴۱	بالا
۰/۰۰۰	۱۷/۳۶۶	۱۵/۴۷	۲۹/۸۳	۱۲	متوسط
		۱۴/۵۴	۲۳/۶۸	۳۲۷	پایین

جدول ۳- آزمون تحلیل واریانس میزان جرم بر اساس شغل پدر و شغل مادر

Sig	T	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	سطوح منزلت شغلی	والدین
۰/۰۰۰	-۴/۴۶	۱۴/۸۰	۲۳/۴۷	۸۴	بالا	جرم پدر
		۱۶/۳۸	۳۲/۳۱	۲۹۶	متوسط و پایین	
۰/۰۰۰	-۴/۹۳	۱۷/۵۲	۳۶/۱۹	۵۳	بالا و متوسط	جرم مادر
		۱۴/۵۴	۲۳/۶۸	۳۲۷	پایین	

معنادار معکوسی وجود دارد. هرچه اعتماد اجتماعی بیشتر شود، جرم کاهش پیدا می‌کند. بین میزان تحصیلات پدر و مادر با میزان جرم رابطه معناداری وجود دارد. به این معنی که هر چه میزان تحصیلات پدر و مادر افزایش پیدا می‌کند، رفتار مجرمانه فرزندان نیز افزایش پیدا می‌کند.

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که بین رضایت و صمیمیت در محله و میزان جرم رابطه معناداری وجود دارد. بدین معنا که با افزایش رضایت و صمیمیت در محله میزان جرم و رفتارهای مجرمانه کاهش می‌یابد. بین مشارکت در جلوگیری از وقوع جرم در محله و شبکه اجتماعی با میزان جرم رابطه معناداری وجود ندارد. بین اعتماد اجتماعی و میزان جرم رابطه

جدول ۴- ضرایب همبستگی بین برخی از متغیرهای مستقل و متغیر جرم

م. وابسته	رضایت و صمیمیت در محله	مشارکت در جلوگیری از وقوع جرم در محله	شبکه اجتماعی	اعتماد اجتماعی	تحصیلات پدر	تحصیلات مادر
جرم	-۰/۴۱	-۰/۰۲۴	۰/۰۶۳	-۰/۱۸۱	۰/۲۲۱	۰/۱۶۲
	۰/۰۰۰	۰/۶۴۵	۰/۲۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۲

قدرت تبیین را داشته است. این طبقه شغلی نسبت به مشاغل پایین ۲۰ درصد همبستگی بیشتری با رفتار مجرمانه داشته‌اند. مدل رگرسیونی نشان می‌دهد که مردان ۰/۲۷ بیش از زنان رفتار مجرمانه داشته‌اند. مردانی که در طبقه شغلی بالا قرار گرفته‌اند، نسبت به افرادی که در مشاغل متوسط و پایین بوده‌اند، ۱۳ درصد بیشتر در رفتار مجرمانه مشارکت داشته‌اند. در نهایت مشارکت اجتماعی پاسخگویان در محله برای جلوگیری از جرم، با متغیر وابسته دارای همبستگی منفی بوده و ۲ درصد از تغییرات آن را تبیین کرده است.

جدول ۵ با استفاده از معادله رگرسیون چند متغیره، متغیر وابسته (جرم) را تبیین می‌کند. از بین کلیه متغیرهای مستقل وارد شده در معادله تعداد ۵ متغیر مستقل وارد مدل شده‌اند. رضایت و صمیمیت در محله اولین متغیری است که وارد مدل رگرسیونی شده است. این متغیر به تنهایی ۱۶/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کرده است. صمیمیت، احساس عضویت در محل آرامش و رضایت از مهم‌ترین عوامل مؤثر در تبیین جرم در محل به شمار می‌آیند. بعد از این متغیر، اشتغال زنان در مشاغل متوسط و بالا بیشترین

جدول ۵- متغیرهای وارد شده در رگرسیون برای تبیین جرم

متغیر	R	R ²	F	Sig F	Beta	T	Sig T
۱ رضایت و صمیمیت در محله	۰/۴۰۹	۰/۱۶۷	۷۵/۸۵	۰/۰۰۰	-۰/۳۵	-۷/۸۵	۰/۰۰۰
۲ مشاغل زنان (بالا و متوسط)	۰/۴۸۴	۰/۲۳۴	۵۷/۶۰	۰/۰۰۰	۰/۲۰	۴/۲۸	۰/۰۰۰
۳ جنسیت (مردان)	۰/۵۴۵	۰/۲۹۸	۵۳/۰۸	۰/۰۰۰	۰/۲۷	۶/۱۹	۰/۰۰۰
۴ مشاغل مردان (بالا)	۰/۵۵۷	۰/۳۱۱	۴۲/۲۵	۰/۰۰۰	۰/۱۳	۲/۷۰	۰/۰۰۷
۵ مشارکت اجتماعی در محله برای جلوگیری از جرم	۰/۵۶۷	۰/۳۲۱	۳۵/۴۲	۰/۰۰۰	-۰/۱۱	-۲/۴۳	۰/۰۱۵

بحث و نتیجه

در سال‌های اخیر سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از تعیین کننده‌های مهم رفتار مجرمانه و همچنین بزهکارانه مورد توجه دانشمندان علوم اجتماعی قرار گرفته است. سرمایه اجتماعی دارای فردی و اجتماعی یک جامعه است. مطالعه حاضر به بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی پاسخگویان و میزان رفتارهای مجرمانه در میان آن‌ها پرداخته است. چارچوب نظری تحقیق ملهم از آراء پاتنام و بورديو در خصوص سرمایه اجتماعی بود که با ایده شبکه اجتماعی و تأثیر آن بر جرم که در نظریه‌های فشار و انتخاب عقلانی مطرح می‌شود، هماهنگ هستند. با توجه به چارچوب نظری می‌توان به این نتیجه رسید که سرمایه اجتماعی می‌تواند نقش متفاوتی در کاهش و یا افزایش جرم داشته باشد. برای مثال هر چه سرمایه اجتماعی در خانواده بیشتر باشد، این انتظار می‌رود که کنترل بیشتری بر روی جوانان اعمال گردد که خود موجب کاهش رفتار بزهکارانه در آن‌ها گردد و یا در بزرگسالان موجب کاهش جرم. اما همین سرمایه در بین شبکه‌های خلاف‌کاران و محله‌های با میزان جرم زیاد می‌تواند به تشدید جرم بیانجامد. با استفاده از نمونه‌ای ۳۸۰ نفری از دختران و پسران مقیم شهر یزد تعداد ۷ فرضیه مستخرج از چارچوب نظری و تحقیقات پیشین مورد آزمون قرار گرفتند.

در مطالعه حاضر نشان داده شد که شبکه اجتماعی، مشارکت و اعتماد اجتماعی و همچنین رضایت و صمیمیت در محله موجب کاهش جرم و رفتارهای مجرمانه می‌شود. در

واقع در محله این احتمال وجود دارد که افراد ساکن در آن به علت وجود شبکه اجتماعی (که خود سبب کنترل بیشتر اجتماعی می‌گردد)، مشارکت و اعتماد اجتماعی و همچنین صمیمیت بالا، کمتر دست به رفتارهای مجرمانه بزنند. وجود این مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی می‌تواند به کاهش جرم کمک کند. نتایج به دست آمده با نتایج حاصل از تحقیق چلبی و مبارکی (۱۳۸۴)؛ رازقی و رضوانی (۱۳۹۲) و مور و ریک (2013)، همخوانی دارد. این نتیجه شاید به این علت که وجود سرمایه اجتماعی بالا باعث به وجود آمدن هنجارهای رفتاری مبتنی بر تشریک مساعی در محله‌ها می‌شود؛ به همین دلیل در محله‌هایی که سرمایه اجتماعی بالایی دارند، انحرافات اجتماعی کمتر دیده می‌شود.

مطالعه حاضر نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین دو جنس بر حسب رفتار مجرمانه وجود دارد. احتمال ارتکاب جرم و بروز رفتارهای مجرمانه در مردان نسبت به زنان بیشتر است که این نتیجه نیز با تحقیقات علی‌وردی‌نیا و همکاران (۱۳۸۷)، اسکندری (۱۳۸۳)، نصیری (۱۳۸۲) و سهامی و احمدی (۱۳۷۹) همخوانی دارد.

همچنین میزان ارتکاب جرم و بروز رفتارهای مجرمانه در میان پاسخگویانی که دارای مادرانی با مشاغل بالا و متوسط هستند نسبت به زنانی که دارای مشاغل پایین هستند، بیشتر است که این نتیجه با تحقیق جربانی (۱۳۸۹) همخوانی دارد. احتمال بروز رفتارهای مجرمانه در میان جوانانی که دارای پدرانی با سطوح شغلی بالا هستند در مقایسه با مشاغل

محل، تقویت نمود. در همین راستا مساجد به عنوان یکی از مکان‌های بومی و سنتی که از گذشته نقش مهمی در این راستا داشته‌اند، می‌توانند به طور فعال در جهت تقویت روابط همسایگی گام مؤثر بردارند. همچنین دیگر سمن‌ها نیز باید برای این هدف باز تنظیم و به کمک سازمان‌های رسمی همچون نیروهای انتظامی در جهت نظارت اجتماعی بیشتر در محل به‌شتابند.

منابع

- احمدی، ح.؛ خواجه‌نوری، ب. و مقدس، ع. (۱۳۸۰). «بررسی تطبیقی رفتارهای بزهکارانه دانش‌آموزان دبیرستان‌های نظام قدیم و جدید شهر شیراز»، نشریه علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ش ۳۲، ص ۱۹۳-۲۰۶.
- افراسیابی، ع. و یاراحمدی، م. (۱۳۹۱). «بررسی راهبردهای طراحی و مدیریت مکان برای پیشگیری وضعی از جرم»، نشریه علوم اجتماعی، ش ۲۴، ص ۱۵۹-۱۸۴.
- اسکندری، آ. (۱۳۸۳). «بررسی عوامل مؤثر بر بروز آسیب‌های اجتماعی در شهر بوشهر»، نشریه علوم تربیتی، ش ۳۰، ص ۲۰-۲۳.
- بوزان، ب. (۱۳۷۸). «مردم، دولت‌ها و هراس»، ترجمه: پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران.
- بابائیان، ع.؛ کرمی، ذ. و کفراشی، س. (۱۳۹۱). «نقش آموزش همگانی در پیشگیری از جرم»، نشریه علوم اجتماعی، ش ۲۴، ص ۹-۳۴.
- تقی‌لو، ف. (۱۳۸۴). «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با امنیت اجتماعی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، ش ۲، ص ۲۳۹-۲۵۷.
- تاجبخش، ک. (۱۳۸۵). «سرمایه اجتماعی: اعتماد، دموکراسیون و توسعه»، تهران: نشر شیرازه.
- ترقی، ع. و رستمی، ح. (۱۳۸۸). «نقش مطلوب سرمایه

متوسط و پایین مردان بیشتر است. این نتیجه با تحقیق اسکندری (۱۳۸۳) همخوانی دارد. این نتایج شاید به این دلیل که در این طبقات افراد امکانات بیشتری را برای ارتکاب جرم و بروز رفتارهای مجرمانه نسبت به دیگر طبقات در اختیار دارند.

همچنین نتایج به دست آمده از همبستگی دو متغیره بین تحصیلات و والدین و میزان جرم در میان جوانان نشان‌دهنده رابطه معنی‌دار و مثبت بین این دو متغیر بود. با افزایش میزان تحصیلات والدین میزان ارتکاب به جرم در بین جوانان بیشتر می‌شود. شاید دلیل این رخداد آن است که با افزایش تحصیلات والدین، میزان تساهل در بین آن‌ها بیشتر می‌شود و یا نوع شیوه‌های تربیتی را که اخذ می‌کنند، فضای زیاد به همراه کنترل اجتماعی کمتری را برای جوانان به همراه دارد.

نتایج به دست آمده از مدل رگرسیونی چند متغیره حاکی از آن بود که ۵ متغیر رضایت و صمیمیت از محل، نوع شغل مادران، جنسیت، نوع شغل پدران و درنهایت مشارکت اجتماعی پاسخگویان در محل به‌طور کلی از جرم ۳۲ درصد از تغییرات میزان جرم جوانان را تبیین کرده است. اگر چه متغیر مشارکت اجتماعی پاسخگویان در محل به‌طور کلی از جرم در آزمون همبستگی دو متغیره، دارای رابطه معنی‌داری با متغیر وابسته نبود، اما در مدل رگرسیونی که با مدل گام به گام انجام شد، به دلیل کنترل تأثیر سایر متغیرها، وارد مدل شد. در تحقیقات بابائیان و همکاران (۱۳۹۱)، افراسیابی و یاراحمدی (۱۳۹۱)، چلبی و مبارکی (۱۳۸۴)، تقی‌لو (۱۳۸۴) و سفیری (۱۳۸۷) این مدل با جرم و بزهکاری جوانان و نوجوانان رابطه معنی‌داری داشته است.

با توجه به این‌که رضایت، صمیمیت، آرامش و عضویت در محل بیشترین تبیین را در تحقیق حاضر به خود اختصاص داده است و با عنایت به این‌که این عامل با ایجاد یک شبکه روابط حمایتی باعث ایجاد نتایج منفی با جرم می‌گردد، به نظر می‌رسد که با ایجاد سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن) در محل این روابط را در جهت بهبود و افزایش روابط مثبت بین اهالی

- اجتماعی در تأمین امنیت عمومی»، *مطالعات دفاعی/استراتژیک*، ش ۳۸، ص ۷۹-۱۱۴.
- جلایی پور، ح. و حسینی نثار، م. (۱۳۸۷). «عوامل مؤثر بر بزهکاری نوجوانان در رشت»، *پژوهش نامه علوم انسانی و اجتماعی*، ش ۲، ص ۷۷-۱۰۲.
- جانکی، ف. و قورچی بیگی، م. (۱۳۸۷). «نقش طراحی محیطی در پیشگیری از جرم»، *فصلنامه حقوق*، ش ۲، ص ۳۴۵-۳۶۷.
- جربانی، ح. (۱۳۸۹). «بررسی آماری جرایم زنان ایران»، *مجله حقوقی دادگستری*، ش ۷۲، ص ۹۱-۱۱۷.
- چلبی، م. و مبارکی، م. (۱۳۸۴). «تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در سطوح خرد و کلان»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ش ۲، ص ۳-۴۴.
- خزاعی، م. و برغمندی، ه. (۱۳۸۵). «سرمایه اجتماعی در محلات حاشیه‌نشین»، *مجموعه مقالات همایش بررسی وضعیت فرهنگی اجتماعی شهر تهران*، تهران: مرکز مطالعات فرهنگی شهر تهران.
- خبرگزاری ایسنا. (۱۳۹۲). کدخبر ۹۲۰۸۰۶۰۳۱۲۷.
- ذاکری هامانه، ر.؛ افشانی، ع. و عسکری ندوشن، ع. (۱۳۹۱). «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر یزد»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ش ۳، ص ۸۳-۱۱۰.
- رازقی، ن. و رضوانی، م. (۱۳۹۲). «تبیین جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه اجتماعی بر جرم»، *فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ش ۳۱، ص ۹-۳۶.
- رستمی تبریزی، ل. (۱۳۷۵). «سیرتحوالات اجتماعی در مفهوم خانواده در جوامع غربی و رابطه آن با جرم»، *نشریه اصلاح و تربیت*، ش ۱۸، ص ۱۸-۲۲.
- رداد، م. (۱۳۸۷). «سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی»، *نشریه اقتصاد*، ش ۱۶، ص ۱۸۶-۱۹۶.
- سفیری، خ. (۱۳۸۷). «نقش نهادهای غیر دولتی محله‌ای در تأمین امنیت اجتماعی»، *نشریه مطالعات اجتماعی*
- ایران، ش ۴، ص ۱۴۳-۱۶۴.
- سیاهپوش، ا. (۱۳۸۷). «فرا تحلیل مطالعات سرمایه اجتماعی در ایران»، *نشریه علوم اجتماعی*، ش ۳، ص ۹۹-۱۲۴.
- سهامی، س. و احمدی، ح. (۱۳۷۹). «بزهکاری و خرابکاری»، *فصلنامه تازه‌های روان‌درمانی*، ش ۱۷، ص ۱۰۶-۱۲۳.
- شعاع کاظمی، م. (۱۳۸۵). «جرم و راه‌های پیشگیری از آن»، *نشریه ادیان و عرفان*، ش ۱۰۳، ص ۱۰۷-۱۱۶.
- صالحی، ا. (۱۳۸۶). «نقش آسایش محیطی فضاهای شهری در پیشگیری از ناهنجاری‌های رفتاری»، *مجله محیط‌شناسی*، ش ۴۴، ص ۸۳-۹۴.
- صالحی، ج. و پورمچی آبادی، ح. (۱۳۸۶). «کاهش جرم در پرتو مؤلفه‌های مددکاری اجتماعی»، *مجله حقوقی عدالت آراء*، ش ۸، ص ۳۴-۴۹.
- صنعت خواه، ع. و شیرینی امین‌لو، ش. (۱۳۹۱). *سرمایه اجتماعی*، کرمان: مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی.
- طالب‌زاده، م.؛ حقیقتیان، م. و جهانبخش، ا. (۱۳۹۲). «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و میزان جرم»، *فصلنامه دانش انتظامی*، سال اول، ش ۳، ص ۸۱-۹۹.
- علیوردی‌نیا، ا.؛ شارع‌پور، م. و رمزیار، م. (۱۳۸۷). «سرمایه اجتماعی خانواده و بزهکاری»، *پژوهش زنان*، ش ۲، ص ۱۰۷-۱۲۲.
- عباس‌زاده، ه. و کرمی، ک. (۱۳۹۰). «سرمایه اجتماعی و امنیت ملی پایدار»، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، ش ۱، ص ۳۱-۵۸.
- عسگری نقرشی، ح.؛ ادیب‌زاده، ب.؛ رفیعیان، م. و حسینی، ا. (۱۳۸۹). «بررسی عوامل محیطی مؤثر در نوسازی بافت‌های فرسوده شهری به منظور افزایش امنیت محلی»، *نشریه هنر و معماری*، ش ۶، ص ۳۹-

۵۰. سرمایه‌های اجتماعی در کاهش آن، نشریه علوم سیاسی، ش ۶، ص ۱۳-۳۰.
- ناطق‌پور، م. و فیروزآبادی، ا. (۱۳۸۴). «سرمایه اجتماعی و عوامل مؤثر بر شکل‌گیری آن در شهر تهران»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ش ۴، ص ۵۹-۹۱.
- نصیری، م. (۱۳۸۲). «اعتیاد و رابطه آن با مشاغل شهری»، *نشریه جغرافیا*، ش ۷۰، ص ۹۱-۱۰۴.
- یامین‌پور، و. (۱۳۸۹). «بررسی علل گرایش به جرم و انحراف در ساخت اجتماعی جوامع در حال توسعه با تکیه بر تغییر ساختار خانواده ایرانی اسلامی»، *نشریه حقوق*، ش ۳۲، ص ۶۳-۸۸.
- Asayesh, H. (2001) "Measuring Quality of Life in the World's 100 Largest Cities", *Urban Management Quarterly*, 8:94-105.
- Backer, R. & Mehlkop, G. (2006) "An Empirical Utilization of Rational Choice Theory with Cross-Sectional Data of the 1990 and 2000 German General Population Surveys", *Rationality and Society*, 18(2):193-235.
- Basilevsky, A. (1975) "Social Class and Delinquency in London Boroughs", *Social Indicators Research*, 2(3):287-313.
- Bourdieu, P. (1985) *The Forms of Capital in Hand Book of Theory and Research for the Sociology of Education*, New York: Green Wood.
- Buonanno, P. Montolio, D. & Paolo V. (2009) "Does Social Capital Reduce Crime?", *Journal of Law and Economics*, 52: 145-170.
- De Silva, M. (2005) "Contextual and Composition? Social Capital and Maternal Health in Low Income Countries", Thesis Submitted for the Degree of Doctor of Philosophy, Faculty of Medicine, University of London.
- Deeler, C. Steven & Deller, Mellisa, A. (2010) "Rural Crime and Social Capital", *Growth and Change*, 41: 221-275.
- Fukuyama, F. (1995) *Trust: the social virtues and the creation of prosperity*, Hamish Hamilton, London.
- Hawdon, J. & Ryan, J. (2009) "Social Capital, Social Control and Changes in Victimization Rates", *Crime & Delinquency*, 55(4):526-549.
- Kadushin, C. (2004) "Review Too Much Investment in Social Capital?", *Social Network*, 26: 75-90.
- فوکویاما، ف. (۱۳۷۹). *پایان نظم: سرمایه اجتماعی و حفظ آن*، ترجمه: غلامعباس توسلی، تهران: جامعه ایرانیان.
- قریشی‌زاده، م. و حسینی، ق. (۱۳۷۹). «بررسی شیوع عوامل روانی و اجتماعی در بزهکاری نوجوانان»، *مجله پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز*، ش ۴۷، ص ۲۵-۳۰.
- کاجی، م. (۱۳۷۵). «تحلیلی بر عوامل روان‌شناختی ارتکاب جرم»، *ماهنامه اصلاح و تربیت*، ش ۱۵، ص ۱۳-۱۵.
- کامیار، غ. (۱۳۸۴). «توصیف جرم»، *نشریه حقوق*، ش ۵۹، صص ۱۱۵-۱۳۳.
- کلدی، ع. (۱۳۸۱). «انحراف، جرم و پیشگیری»، *فصلنامه رفاه اجتماعی*، ش ۳، ص ۵۱-۷۲.
- کلمن، ج. (۱۳۷۷). *بنیادهای نظریه اجتماعی*، ترجمه: منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- ماجدی، م. و لهسایی‌زاده، ع. (۱۳۸۹). «رابطه سرمایه اجتماعی با کنش جمعی در مناطق روستایی»، *نشریه علوم اجتماعی*، ش ۳۸، ص ۱۷۱-۱۹۲.
- مهدوی، م. و صدقی، ذ. (۱۳۷۴). «بررسی عوامل مؤثر در انحرافات اجتماعی»، *نشریه فلسفه و کلام*، ش ۱۷، ص ۵-۴۸.
- مظلومان، ر. (۱۳۵۰). «اثر آموزش و پرورش در بزهکاری»، *نشریه حقوق*، ش ۷۹، ص ۴۷-۶۸.
- نادری، ع. و سیف‌نراقی، م. (۱۳۹۰). *روش‌های تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی (با تأکید بر علوم تربیتی)*، تهران: نشر ارسباران.
- نصیری، س. (۱۳۸۹). «نگاهی به پدیده جرم از دیدگاه جامعه‌شناختی»، تهران: انتشارات حقوق ایرانیان صاعد.
- نادمی، د. (۱۳۸۶). «آسیب‌شناسی اجتماعی شهر و نقش

- Continuation", *CDE Working Paper*, 99-19 University of Wisconsin-Madison CDE, <https://www.ssc.wisc.edu/cde/cdewp/99-19.pdf>.
- Wright, J. Cullen, P. Francis, T. Miller, J. (2001) "Family Social Capital and Delinquent Involvement", *Journal of Criminal Justice.*, 29(1): 1-9.
- Wax, D.E. (1972) "Social Class, Race and Juvenile Delinquency: A Review of the Literature", *Child Psychiatry and Human Development*, 3(1): 36-49.
- Wollebaek, D. & Per Selle (2002) "Does Participation in Voluntary Associations Contribute to Social Capital? The Impact of Intensity, Scope and Type", *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 31(1): 32-61.
- Katz, Rebecca, S. (2002) "Re-Examining the Integrative Social Capital Theory of Crime, Western Criminology Review", 4(1): 30-54.
- Key, A. (2005) *Social Capital, the Social Economy and Community Development*. Oxford University Press and Community, Development Journal, Advance Access.
- Salmi, Venla & Janne Kivivuori (2006) "The Association between Social Capital and Juvenile Crime the Role of Individual and Structural Factors", *European Journal of Criminology*, 3(2): 123-148.
- Knack, S. and Keefer, p.(1997) "Does Social Capital Have an Economic Payoff? A Cross-Country Investigation", *Quarterly Journal of Economics*, 112:1251-88.
- Messner, Steven F. Baumer, Eric P. & Richard Rosenfeld (2004) "Dimensions of Social Capital and Rates of Criminal Homicide", *American Sociological Review*, 69:882-903.
- Moore, D. Mathew & Reckler, L. Nicholas (2013) "Social Capital, Type of Crime and Social Control", *Criminology and Penology*, 112:143-173.
- Nassiri, M. (2003) "Drug Addiction and Its Relationship with Urban Jobs", *Geographical Research Quarterly*, 70:91-104.
- Putnam, R.D. (2000) *Bowling Alone: The collapse and revival of American Community*, New York: Simon and Schuster Paperbacks.
- Putnam, R. (1996) "Who Killed Civic America", *Prospect*, 7:66-72.
- Putnam, R. (1995) "Bowling Alone: American's Declining Social Capital", *Journal of Democracy*, 6(1):65-78.
- Putnam, R. D. (1995) "Tuning in, Tuning out: The Strange Disappearance of Social Capital in America", *Political Science and Politics*, 28: 664-683.
- Putnam, R. (1993) "The Prosperous Community: Social Capital and Public Life", *The American Prospect*, 13: 35-42.
- Parcel, T. Menagman, G. (1993) "Family Social Capital and Problems Children's Behavior", *Social Psychology Quarterly*, 56(2): 120-135.
- Rosenfeld, R. Messner, S.F. and Baumer, E. (2001) *Social Capital and Homicide, Social forces*, 80(1): 283-310.
- Salmi, V. Kivivuori, J. (2006) "The Association between Social Capital and Juvenile Crime", *European Society of Criminology*, 3(2):123-148.
- Sandefur, G. Meier, A. Hernandez, P. (1999) "Family, Social Capital and Educational